

Daria Kostecka-Jurczyk*, Katarzyna Marak**

Ochrona niewypłacalnego przedsiębiorcy – uwagi na tle uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego

Spis treści

- I. Wprowadzenie
- II. Funkcje postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego
- III. Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne
- IV. Wykorzystanie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego przez przedsiębiorców – analiza danych liczbowych
- V. Wnioski *de lege ferenda*
- VI. Konkluzje

Streszczenie

W roku 2020 na skutek kryzysu wywołanego pandemią SARS-COV-2 wdrożono w Polsce wiele narzędzi prawnych i ekonomicznych mających powstrzymać upadłości przedsiębiorców. Jednym z takich rozwiązań było uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Po kilkunastu miesiącach zostało ono zastąpione przez postępowanie o zatwierdzenie układu. Obie te procedury mają charakter pozasądowy, a ich głównym celem była ochrona dłużnika i pomoc w restrukturyzacji. Pośrednio było to także utrzymanie przedsiębiorstwa niewypłacalnego przedsiębiorcy w ruchu ze wszystkimi konsekwencjami, które się z tym wiążą, a przede wszystkim ochroną miejsc pracy i ochroną wierzycieli. Celem opracowania jest ukazanie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego jako narzędzia wdrożonego w czasie kryzysu wywołanego pandemią wirusa SARS-COV-2 mającego na celu powstrzymanie masowych upadłości przedsiębiorców oraz jego znaczenia z punktu widzenia sytuacji prawnej dłużnika, zwłaszcza z punktu widzenia zakresu ochrony dłużnika. Analiza przepisów skłania do wniosku, że pomimo szerokiej ochrony dłużnika nie osłabiły one dotychczasowej pozycji wierzyciela.

Słowa kluczowe: postępowanie restrukturyzacyjne; upadłość przedsiębiorcy; ochrona dłużnika.

JEL: K2, K20, L14, L26, G33

* Doktor habilitowana; Uniwersytet Wrocławski, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8404-7791>; e-mail: daria.kostecka-jurczyk@uwr.edu.pl.

** Doktor; Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Katedra Prawa Gospodarczego. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3402-5770>; e-mail: katarzyna.marak@ue.wroc.pl.

Edition of that article was financed under Agreement Nr RCN/SP/0326/2021/1 with funds from the Ministry of Education and Science, allocated to the "Rozwój czasopism naukowych" programme.

I. Wprowadzenie

W sytuacjach kryzysowych państwo w interesie publicznym wykorzystuje różne administracyjnoprawne i ekonomiczne narzędzia w celu powstrzymania negatywnych skutków osłabienia koniunktury. Mogliśmy sami się przekonać, że w takiej sytuacji, jak wystąpienia pandemii możliwe stało się ograniczenie działalności gospodarczej na wiele sposobów, jak choćby poprzez limitowanie liczby osób w punktach handlowych lub usługowych lub wręcz czasowe wyłączenie działalności gospodarczej w pewnych branżach. Takie narzędzia zostały wprowadzone w czasie pandemii wirusa SARS-COV-2 w Polsce¹ oraz w wielu innych krajach. Należy jednak podkreślić, że nie tylko pandemia wymusiła uruchomienie różnych mechanizmów ochronnych. Podobne skutki w Polsce północno-wschodniej wywołało wprowadzenie przez Prezydenta RP stanu wyjątkowego w obszarze przygranicznym w związku z nielegalnym napływem migrantów. Kolejne ograniczenia i działania interwencyjne państwa spowodowane zostały wojną w Ukrainie i kryzysem energetycznym. Na marginesie podnieść należy, że doraźne działania interwencyjne państwa skutkujące ograniczeniem wolności i praw, jak również sposób wprowadzania tych ograniczeń budził kontrowersje co do jego prawidłowości i był przedmiotem krytyki w literaturze i orzecznictwie (Domańska, 2022; Hoffman i Kostrubiec, 2022; Korycińska-Rządca, 2021; Paśnik, 2020; Tuleja, 2020; Uziębło, 2020).

Stan wyjątkowy uzasadniał bowiem nakładanie przez państwo różnych restrykcji na prowadzących działalność gospodarczą, jak wspomniane już czasowe ograniczenie lub wyłączenie możliwości prowadzenia działalności gospodarczej bądź skrócenie dnia pracy, ale jednocześnie wymusza ochronę przedsiębiorców i utrzymywanych przez nich miejsc pracy². W takich bowiem sytuacjach kryzysowych przedsiębiorcy mają problem z płynnością finansową i tracą zdolność do regulowania bieżących zobowiązań. W czasie pandemii SARS-COV-2 silny spadek rentowności odczuła zwłaszcza branża gastronomiczna i hotelarska (z 8 do minus 7,7%) oraz transportowo-magazynowa (spadek z 3 do 1,5%) (GUS, 2021). W pozostałej działalności usługowej spadek wynosił z 6,6 do minus 1,3% (GUS, 2021). W roku 2020 o 0,9% obniżyła się także wartość przychodów ogółem w stosunku do roku 2019. Natomiast wynik finansowy netto przedsiębiorców (będący wynikiem finansowym brutto, pomniejszonym o obowiązkowe obciążenia publicznoprawne) w 2020 roku był mniejszy o 9% w stosunku do roku 2019 (GUS, 2021). Dane te potwierdzają trudną sytuację przedsiębiorców w okresie pandemii wirusa SARS-COV-2, spowodowaną m.in. przez ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, wprowadzane jako narzędzie zapobiegawcze ograniczające dyfuzję zakażeń.

To przyczyniło się do wdrożenia wielu mechanizmów pomocowych. Jednym z nich było wprowadzenie dnia 24 czerwca 2020 r. uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego. Stanowiło ono pewnego rodzaju hybrydę mechanizmów znanych już z prawa restrukturyzacyjnego, jak np. postępowanie o zatwierdzenie układu i postępowanie sanacyjne. Głównym jego celem była poprawa płynności finansowej przedsiębiorców, którzy utracili płynność finansową przy jednoczesnym ograniczeniu ingerencji sądu.

Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne było rozwiązaniem obowiązującym w stosunkowo krótkim okresie, bo wynoszącym siedemnaście miesięcy, zostało wprowadzone na podstawie

¹ Zob. ustawa z dn. 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. 2022 poz. 2141).

² Ustawa z dn. 21.06.2002 r. o stanie wyjątkowym (t.j. Dz. U. 2017 poz. 1928 ze zm.).

dość specjalnej ustawy³. Mimo to okazało się bardzo skuteczne, co zostanie zobrazowane za pomocą analizy danych liczbowych w dalszej części niniejszej publikacji. W okresie pierwszych dziewięciu miesięcy (tj. od czerwca 2020 r. do końca marca 2021 r.) uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne otwarto w przypadku ponad 700 przedsiębiorców i wiele z tych postępowań zakończyło się zatwierdzeniem układu (BM Restrukturyzacje, 2021; Coface, 2021). Było ono pozytywnie oceniane przez dłużników i z tego względu zostało włączone trwale do prawa restrukturyzacyjnego, choć w zmodyfikowanej formie. Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne z dniem 1 grudnia 2021 r. zastąpiono postępowaniem o zatwierdzenie układu⁴. Cechą charakterystyczną tego postępowania, odróżniającą tę procedurę od pozostałych postępowań restrukturyzacyjnych jest pozasądowy charakter, podobnie jak uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego w okresie pandemii SARS-COV-2, a przede wszystkim umożliwienie niewypłacalnemu przedsiębiorcy uniknięcia upadłości.

II. Funkcje postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego

Prawo insolwencyjne rozumiane jako zespół rozwiązań i przepisów prawnych regulujących sytuację podmiotu niewypłacalnego (lub wkrótce niewypłacalnego) opiera się na prawie upadłościowym oraz prawie restrukturyzacyjnym (Machowska, 2020, s. 38). Prawo upadłościowe ma zatem dwa zadania, po pierwsze nie dopuścić do likwidacji tych podmiotów, które mają szansę naprawić swą sytuację, po drugie zaś – w przypadku, gdyby to pierwsze nie było możliwe – przeprowadzić skutecznie postępowanie upadłościowe.

Postępowanie upadłościowe z ekonomicznego punktu widzenia stanowi narzędzie eliminowania z rynku nierentownych przedsiębiorców wykazujących trwałą utratę zdolności do regulowania zobowiązań lub których majątek jest niewystarczający do pokrycia wszystkich zobowiązań (Świerk i Banach, 2013, s. 441–452). W takiej sytuacji przedsiębiorca traci możliwość konkurowania na rynku bez uzyskania pomocy z zewnątrz. Wystąpienie permanentnego stanu niewypłacalności stanowi przesłankę ogłoszenia upadłości. Choć z drugiej strony w orzecznictwie NSA podkreśla się, iż dla określenia stanu niewypłacalności bez znaczenia jest przyczyna niewykonywania zobowiązań. Niewypłacalność istnieje nie tylko wtedy, gdy dłużnik nie ma środków, lecz także wtedy, gdy dłużnik nie wykonuje zobowiązań z innych przyczyn, np. nie wykonuje zobowiązań w celu doprowadzenia swego kontrahenta do stanu niewypłacalności albo też nie wykonuje zobowiązań z przyczyn irracjonalnych⁵. Nawet w przypadku dobrej kondycji finansowej spółki, ale przy jednoczesnym niewykonywaniu wymagalnych zobowiązań następuje niewypłacalność i obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania naprawczego. Należy również zauważyć, że w art. 11 ust. 1 pu. ustawodawca nie powiązał stanu niewypłacalności ze stanem majątku dłużnika, lecz z konkretnym zaniechaniem, zaprzestaniem płacenia długów⁶. Z niewypłacalnością dłużnika mamy również do czynienia, gdy dłużnik ten nie zaspokaja jednego

³ Ustawa z dn. 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (t.j. Dz. U. 2022 poz. 2141); dalej: ustawa o dopłatach do oprocentowania kredytu lub Tarcza 4.0.

⁴ Ustawa z dn. 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1588, 2140, z 2022 r. poz. 655); dalej: pr lub prawo restrukturyzacyjne).

⁵ Wyr. NSA z dn. 5.05.2023 r., III FSK 112/23, Legalis; wyr. NSA z dn. 21.04.2023 r., III FSK 1971/21, Legalis.

⁶ Wyr. NSA z dn. 23.03.2023 r., III FSK 556/22, Legalis.

tylko wierzyciela, choćby wierzycielem tym był Skarb Państwa, a zobowiązania dotyczyły zaległości podatkowych⁷.

W ujęciu prawnym pojęcie „upadłości” odnosi się głównie do sytuacji niewypłacalności przedsiębiorcy, która nie ma charakteru przejściowego, co zostanie wyjaśnione w drugiej części niniejszego opracowania. Celem tego postępowania jest przymusowe ściągnięcie wierzytelności i jednocześnie ochrona tak dłużnika, jak i wierzycieli przed narastaniem zadłużenia (Zimmerman, 2022, s. 26).

Postępowanie upadłościowe stanowi zbiorowe postępowanie wierzycieli, które prowadzone jest pod nadzorem sądu i/lub organów administracji publicznej. Jego funkcją jest ściągnięcie wymagalnych roszczeń od niewypłacalnego dłużnika. Naczelną zasadą postępowania upadłościowego jest zaspokojenie wierzycieli w jak najwyższym stopniu, przy uwzględnieniu dobra podmiotu zadłużonego.

W zależności od kondycji finansowej upadającego, jak i relacji pomiędzy dłużnikiem a wierzycielami postępowanie upadłościowe może przyjąć różne formy. Polski system prawny wyróżnia dwa rodzaje postępowania upadłościowego: upadłość obejmującą likwidację i upadłość z możliwością zawarcia układu. Upadłość z możliwością zawarcia układu ogłaszana jest przez sąd, jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że wierzyciele będą zaspokojeni w stopniu większym w drodze zawarcia układu niż w toku postępowania upadłościowego (Świerk i Banach, 2013, s. 441–452). Istota postępowania upadłościowego sprowadza się do zbycia masy upadłości i zaspokojenia wierzycieli. Jeżeli nie jest to możliwe w wyniku zawarcia układu, sąd ogłasza upadłość i w konsekwencji likwidację w drodze sprzedaży przedsiębiorstwa w całości.

Należy jednak mieć na uwadze, że rozwiązaniem, które należy w pierwszym rzędzie brać pod uwagę jest utrzymanie działalności upadającego przedsiębiorcy. Zachodzi możliwość, że będzie to korzystniejsze zarówno dla niego samego, dla zatrudnionych przezeń pracowników, jak i dla otoczenia przedsiębiorcy (przykładowo dla kontrahentów lub kooperantów). W wielu systemach prawnych, w tym w Polsce, przeważał pogląd o primacie restrukturyzacji nad upadłością dłużnika (Adamus, 2022, s. 178–183; Machowska, 2017, s. 4–15), a zatem mamy do czynienia z zasadą pierwszeństwa postępowania restrukturyzacyjnego (Flaga-Gieruszyńska, 2022, s. 121–144; Hrycaj, 2016, s. 113–114), która znajduje swoje legislacyjne odzwierciedlenie w art. 11 pr. restr. oraz w art. 9b ust. 1 prawa upadłościowego⁸. Można jednak wskazać również na dogmat koniecznej upadłości w przypadku wielości wierzycieli niewypłacalnego dłużnika. Jeżeli restrukturyzacja dłużnika nie jest możliwa, wówczas należy złożyć wniosek o upadłość. Nie można bowiem pozostawić pustki dla wyścigu syngularnych postępowań egzekucyjnych i konkurowania między wierzycielami posiadającymi tytuł wykonawczy a nieposiadającymi takiego tytułu. Granicę dla dogmatu koniecznej upadłości wskazuje art. 13 pu. i wskazany w nim ekonomiczny sens prowadzenia tego postępowania (Adamus, 2015, s. 30 i n.).

Jeżeli wierzyciele wyrażą zgodę na dalsze funkcjonowanie przedsiębiorcy po spełnieniu określonych przez nich warunków, właściwe jest podjęcie restrukturyzacji w trybie postępowania o zatwierdzenie układu, przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego

⁷ Wyr. NSA z dn. 10.05.2023 r., III FSK 2084/21, Legalis; wyr. NSA z dn. 16.03.2023 r. III FSK 3255/21, Legalis; wyr. NSA z dn. 7.03.2023 r., III FSK 1088/22, Legalis.

⁸ Ustawa z dn. 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. 2022 poz 1520 ze zm.); dalej: p.u. lub prawo upadłościowe.

lub postępowania sanacyjnego (Hrycaj, 2015, s. 2 i n.). W takim przypadku pomiędzy wierzycielami a niewypłacalnym przedsiębiorcą zawierany jest układ. Niezbędne jest wówczas oświadczenie woli tego drugiego, ujęte w zgłoszonych propozycjach układowych przez wierzycieli oraz orzeczenie sądu zatwierdzające układ. Jeśli przedsiębiorca zagrożony upadłością jest zainteresowany zawarciem układu, powinien w treści wniosku o ogłoszenie upadłości zamieścić propozycje układowe i źródła finansowania wykonania układu. W przypadku, gdy propozycja układowa nie zostanie zgłoszona przez niewypłacalnego przedsiębiorcę w terminie, traci on prawo do zarządu masą upadłości i do składania propozycji układowych (Flaga-Gieruszyńska, 2012, s. 155–178).

Propozycje układowe wskazują sposób restrukturyzacji zobowiązań poprzez: 1) odroczenie wykonania zobowiązań ze szczegółowym wskazaniem okresu, w jakim ma ono nastąpić; 2) rozłożenie spłaty istniejących długów na raty z określeniem wysokości tych rat i okresu spłaty; 3) zmniejszenie sumy długów, wraz ze wskazaniem kryteriów, wedle których ma nastąpić to pomniejszenie (Flaga-Gieruszyńska, 2012, s. 155–178); 4) konwersję wierzytelności na udziały bądź akcje z uwzględnieniem zasad zamiany oraz jej skutków dla struktury własnościowej podmiotu; 5) zmianę, zamianę lub też uchylenie prawa zabezpieczającego daną wierzytelność.

Układ może przewidywać także likwidację jako środek zaspokajania wierzycieli z majątku podmiotu upadłego. Likwidacja przeprowadzana jest wówczas w oparciu o przepisy o likwidacji masy upadłości. Układ taki obejmuje: 1) wierzytelności powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości; 2) wierzytelności zależne od warunku, o ile warunek ten ziścił się w terminie wykonywania układu. Ogłoszenie upadłości obejmujące swym zakresem likwidację majątku upadłego, nie pozbawiając go możliwości zawarcia układu. Istnieje bowiem możliwość zmiany formuły postępowania upadłościowego i przekształcenie go w postępowanie z możliwością zawarcia układu.

Postępowanie upadłościowe prowadzone jest na rzecz wierzycieli, choć pomiędzy wierzycielami i dłużnikiem może powstać konflikt dotyczący wyboru formy postępowania upadłościowego, a także określenia roli dłużnika w przebiegu procesu reorganizacji lub likwidacji przedsiębiorstwa. Celem wierzyciela jest odzyskanie wierzytelności w możliwie krótkim terminie bez względu na rodzaj postępowania upadłościowego oraz możliwość wywierania wpływu na przebieg postępowania. Natomiast dłużnik dąży przede wszystkim do zawarcia układu i zachowania wpływu na zarządzanie swym przedsiębiorstwem, a także odzyskanie przynajmniej części zainwestowanego kapitału. Jednak nadrzędnym celem postępowania upadłościowego jest ochrona interesu publicznego. Interes ten wymaga uzdrowienia sytuacji finansowej dłużnika, utrzymanie w ruchu przedsiębiorstwa i zachowanie miejsc pracy w możliwie największym dotychczasowym zakresie. W konsekwencji postępowanie to może być bardziej efektywne od ogłoszenia upadłości z punktu widzenia możliwości zaspokojenia wierzycieli⁹.

Ochrona przedsiębiorców i umożliwienie im restrukturyzacji ma na względzie interes publiczny, m.in. ze względu na konieczność utrzymania konkurencyjnej struktury rynku (Wilczyńska, 2009, s. 51; Nawrot, 2009, s. 67), a w efekcie ochrony konkurencji przed negatywnymi skutkami antykonkurencyjnych zachowań przedsiębiorców (Zimmermann, 1997)¹⁰. Interes ten jest co do zasady zbieżny z interesem prywatnym niewypłacalnego przedsiębiorcy. W pewnych sytuacjach ochrona interesu publicznego może jednak godzić w interes prywatny przedsiębiorcy, który nie

⁹ Postanowienie SO w Warszawie – XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy z dn. 8.08.2018 r., XXIII Gz 71/18, Legalis.

¹⁰ Por. wyr. NSA z dn. 11.05.2006 r., II OSK 145/06, Legalis.

będzie mógł dokonać transakcji albo będzie musiał ją zmodyfikować. W przypadku restrukturyzacji obie kategorie interesu są zbieżne w tym sensie, że przeprowadzenie szeroko rozumianej reorganizacji przedsiębiorcy może materializować zarówno interes publiczny (ochrona kontrahentów, pracowników oraz innych grup wierzycieli i/lub Skarbu Państwa), jak i interes prywatny przedsiębiorcy, jakim będzie utrzymanie przedsiębiorstwa w ruchu i kontynuacja działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę (Korycińska-Rządca, 2020, s. 5 i n.). Przez interes indywidualny można rozumieć interes faktyczny zabezpieczony normą prawa materialnego, przy czym przedmiotowy zakres tego interesu jest kształtowany przez normy prawa materialnego, a nie przez adresata. Normy prawa proceduralnego odgrywają zaś rolę pomocniczą przy realizacji norm materialnoprawnych (Kucharski, 2020, s. 1–11). W kontekście omawianych zagadnień właściwe będzie prawo restrukturyzacyjne regulujące szeroko rozumiane zmiany strukturalne w sposobie funkcjonowania niewypłacalnego przedsiębiorcy (Jagoda, 1999, s. 11–13). Obejmują one działania zmierzające do uzdrowienia jego sytuacji finansowej i długookresowej poprawy płynności, które są realizowane w kilku obszarach. Przede wszystkim w zakresie zarządzania i struktury kapitału.

W literaturze wskazuje się, że podstawowe zmiany obejmują sposób funkcjonowania przedsiębiorstwa, jego wewnętrzną organizację i strukturę kapitału (Sapieżska, 1996, s. 30). Czasami restrukturyzacja wymusza konieczność adaptacji do zmieniających się warunków w otoczeniu gospodarczym (Nalepka, 1998, s. 21). Wszystkie te działania mają przywrócić płynność i umożliwić realizację zobowiązań zrestrukturyzowanemu dłużnikowi. W konsekwencji ma to zapewnić wzrost wartości rynkowej akcji takiego przedsiębiorcy (Frąckowiak, 1998, s. 439). W efekcie wszystkie te działania powinny wspierać proces zmian umożliwiających rozwój z jednej strony lub eliminację niewypłacalnych przedsiębiorców z drugiej (Głowacki i Zalewski, 2020, s. 4 i n.).

Nierentowni, niewypłacalni przedsiębiorcy mogą zagrażać innym przedsiębiorcom na rynku. Wiąże się to z ryzykiem nierealizowania przez nich zobowiązań wobec kontrahentów i generowania strat po ich stronie z utratą płynności finansowej łącznie. Instytucja upadłości odgrywa więc rolę swoistego regulatora mechanizmów gospodarczych. W tym sensie upadłość jest narzędziem eliminacji nieefektywnych przedsiębiorców z rynku i jednocześnie narzędziem stwarzającym możliwości racjonalizacji procesu alokacji zasobów. Postępowanie upadłościowe powinno umożliwić zawarcie porozumienia stron, czyli wierzyciela z dłużnikiem w stosunkowo krótkim czasie. Pozwala to bowiem ograniczyć straty w następstwie zmniejszenia się wartości aktywów dłużnika. Postępowanie upadłościowe ma na celu głównie zaspokojenie wierzycieli w najwyższym możliwym stopniu, przy czym wierzyciele uprzywilejowani są przed posiadającymi status nieuprzywilejowany, ci zaś przed udziałowcami. Jeśli jednak majątek dłużnika jest niewystarczający do zaspokojenia wszystkich wierzycieli, wierzytelności są spłacane proporcjonalnie do ich wartości¹¹, o ile majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie ich w pełnej wysokości.

Biorąc pod uwagę fakt, że upadłość danego przedsiębiorcy pociąga za sobą negatywne skutki nie tylko dla udziałowców i wierzycieli, lecz także dla pracowników, dostawców lub odbiorców, działania restrukturyzacyjne są w pełni uzasadnione również z punktu widzenia tych podmiotów oraz z punktu widzenia interesu publicznego. Jeżeli zatem jest możliwość zrestrukturyzowania przedsiębiorcy, należy wszcząć odpowiednią procedurę, aby umożliwić mu pozostanie na rynku, a tym samym uniknięcie redukcji miejsc pracy.

¹¹ Por. wyr. NSA z dn. 11.05.2006 r., II OSK 145/06, Legalis.

Postępowanie restrukturyzacyjne, podobnie jak upadłościowe, można określić jako instytucję prawną lub też narzędzie niezbędne do zapewnienia możliwości sprawnego funkcjonowania mechanizmów rynku (Zimmerman, 2022, s. 13 i n.). Postępowanie restrukturyzacyjne ma na celu uniknięcie upadłości dłużnika. Istotą postępowań wszczynanych w sytuacji niewypłacalności lub zagrożenia niewypłacalnością dłużnika powinno bowiem być uniknięcie likwidacji działalności zadłużonych przedsiębiorców (Adamus, 2020, s. 17 i n.). W niektórych przypadkach konieczność utrzymania danego podmiotu w ruchu może uzasadniać możliwość uzyskania pomocy publicznej ułatwiającej restrukturyzację. Jest to praktykowane w przypadku, gdy upadający przedsiębiorca ma istotne znaczenie dla lokalnego rynku pracy. Jeżeli wartość ekonomiczna przedsiębiorstwa przewyższa wartość likwidacyjną, można rozważyć podjęcie starań zmierzających do kontynuacji jego działalności. Decyzja o utrzymaniu przedsiębiorstwa w ruchu jest łatwiejsza w przypadku przedsiębiorców prowadzących działalność w branżach rozwojowych, o wysokich nakładach na działalność badawczo-rozwojową, w porównaniu z branżami schyłkowymi. Utrzymanie przedsiębiorstwa w ruchu może w niektórych sytuacjach chronić gospodarkę przed nagłym i masowym bezrobociem, zapewniając możliwość kontynuacji działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę. To z kolei ma wpływ na sytuację kontrahentów (dostawców i odbiorców). Z ich punktu widzenia ważne jest więc również utrzymanie przedsiębiorstwa w obrocie gospodarczym (Jakubecki i Zedler, 2003, s. 102–103). Strategia ta odgrywa szczególną rolę w czasach kryzysu gospodarczego oraz towarzyszącemu mu niekiedy zjawisku tzw. upadłości systemowych, gdyż pozwala ograniczyć koszty społeczne, co było jednym z głównych celów wdrożenia uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego w okresie pandemii SARS-COV-2. Postępowanie to miało ułatwić i przyspieszyć reorganizację przedsiębiorstwa, ale jednocześnie ochronić dłużnika poprzez powstrzymanie działań wierzycieli, uniemożliwiających dalsze prowadzenie działalności gospodarczej i powodujących konieczność ogłoszenia upadłości.

III. Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne

Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne w czasie kryzysu spowodowanego pandemią SARS-COV-2 stanowiło najszybszą i najsprawniejszą procedurę restrukturyzacyjną w Polsce. Jej beneficjentami mogli być wszyscy przedsiębiorcy posiadający zdolność restrukturyzacyjną, w rozumieniu art. 4 prawa restrukturyzacyjnego. Jednak skorzystanie z niej uzależnione było od wystąpienia trudnej sytuacji finansowej wywołanej bezpośrednio przez pandemię COVID-19 lub powstania niewypłacalności przedsiębiorcy w tym okresie.

W istocie było to zmodyfikowane postępowanie o zatwierdzenie układu, mające na celu głównie ochronę dłużnika przed egzekucją komorniczą i jednocześnie skłonienie wierzycieli do zawarcia układu. Przesłanką otwarcia uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego była niewypłacalność lub pojawienie się zagrożenia niewypłacalnością wynikające z sytuacji finansowej przedsiębiorcy. Zagrożenie to występuje, gdy dłużnik nie reguluje wymagalnych zobowiązań przez okres dłuższy niż trzy miesiące (tzw. przesłanka płynnościowa) lub gdy zobowiązania pieniężne spółki przekraczają wartość jej majątku (Zimmerman, 2022, s. 13 i n.). Do katalogu przesłanek złożenia wniosku o zatwierdzenie układu w ramach uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego należy:

- 1) niewypłacalność lub zagrożenie niewypłacalnością (art. 6 ust. 1 pr.);

- 2) wielość wierzycieli (art. 11 ust. 1 i 2 w zw. z art. 6 ust. 2 pr.);
- 3) legitymacja do złożenia wniosku restrukturyzacyjnego (art. 7 ust. 1 oraz art. 283 ust. 1 i 2 pr.);
- 4) suma wierzytelności spornych nieprzekraczająca 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem (art. 3 ust. 2 pkt 2 oraz ust. 3 pkt 2 pr.).

Uprozczone postępowanie restrukturyzacyjne skutkowało przede wszystkim:

- ochroną przeciwegzekucyjną (przed egzekucjami komorniczymi) począwszy od dnia obwieszczenia w MSiG z perspektywy dłużników główną zaletą uproszczonej formy restrukturyzacji była ochrona przed egzekucją sądową; w okresie od dnia dokonania obwieszczenia otwierającego do dnia jego zakończenia, wszczęte przeciwko dłużnikowi postępowania egzekucyjne z mocy prawa były zawieszane, a nowe nie mogły zostać wszczęte;
- ochroną kluczowych dla kontynuacji działalności dłużnika umów, poprzez wykluczenie możliwości ich wypowiedzenia bez uzyskania zgody nadzorcy układu (m.in. umowy najmu albo dzierżawy lokalu, kredytu, leasingu, poręczeń i umowy rachunku bankowego);
- ograniczeniem możliwości zarządzania majątkiem przez dłużnika, który mógł dokonywać wyłącznie czynności zwykłego zarządu (na czynności przekraczające ten zakres wymaga się zgody nadzorcy układu)¹², przy czym zgoda mogła zostać udzielona w ciągu 30 dni od dokonania czynności; w przypadku braku zgody czynność była nieważna;
- możliwością zawarcia układu na zgromadzeniu wierzycieli, któremu przewodniczy nadzorca układu;
- objęciem układem wierzycieli mających zabezpieczenie rzeczowe (hipoteka, zastaw, przewłaszczenie na zabezpieczenie) – kluczowym warunkiem było tutaj jednak przedstawienie propozycji układowej przewidującej pełne zaspokojenie wierzytelności łącznie z należnościami ubocznymi lub też jej zaspokojenie w stopniu nie niższym niż byłoby to możliwe poprzez dochodzenie z przedmiotu zabezpieczenia.

Konstrukcja tego postępowania miała skłaniać wierzycieli do zawarcia układu. W przeciwnym razie konieczne byłoby ogłoszenie upadłości, co mogłoby utrudnić odzyskanie wierzytelności. W razie niepowodzenia uproszczonej restrukturyzacji, której skutkiem była odmowa zatwierdzenia układu lub umorzenie postępowania o zatwierdzenie układu, dłużnik miał możliwość złożenia uproszczonego wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego lub też uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości. W ten właśnie sposób ustawodawca wzmocnił ochronę dłużnika w czasie kryzysu, umożliwiając mu wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego i tym samym uniknięcie egzekucji.

Postępowanie to miało charakter pozasądowy. Obok wielu korzystnych z punktu widzenia dłużnika rozwiązań ustawa o dopłatach do oprocentowania kredytów przewidywała też ochronę wierzycieli. Każdy z wierzycieli miał możliwość skierowania do sądu wniosku w celu uchylenia w całości skutków wiążących się z obwieszczeniem otwarcia uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego. Ochronę wierzycieli zapewniał również ograniczony zarząd dłużnika (art. 4 pr.). Ponadto wierzycielom przysługiwało roszczenie o naprawienie szkody w przypadku dokonania obwieszczenia otwierającego postępowanie przez dłużnika w złej wierze.

¹² Por. Postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dn. 21.12.1998 r., III CKN 982/98, Legalis.

Należy podkreślić, że możliwość wystąpienia wierzyciela o uchylenie skutków otwarcia postępowania ograniczona do sytuacji, gdy działania dłużnika są dla niego krzywdzące była przedmiotem krytyki praktyków. Zgodnie art. 18 ust. 1 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów sąd uchyła skutki opublikowania obwieszczenia, na wniosek wierzyciela, jeżeli prowadzą one do pokrzywdzenia wierzycieli. To z kolei powoduje zniesienie ograniczeń dłużnika w sprawowaniu zarządu nad przedsiębiorstwem, co w efekcie może mieć niekorzystne skutki dla dłużnika.

Postępowanie to było w pewnym sensie jednorazową szansą na uzdrowienie sytuacji finansowej przedsiębiorcy. Ustawodawca wykluczył bowiem możliwość ponownego dokonania obwieszczenia. Art. 15 ust. 2 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów dopuszczał tylko jednokrotne obwieszczenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (MSiG) o otwarciu tzw. uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego przez dłużnika. W literaturze zwracano uwagę na praktyczne trudności w weryfikacji tego ograniczenia (Filipiak, 2020; Kamieński i Borys, 2021, s. 255–261). W ustawie o dopłatach do oprocentowania kredytów nie wskazano bowiem podmiotu kontrolującego składane przez przedsiębiorców wnioski i weryfikującego ich liczbę, co rodziło ryzyko nadużyć ze strony przedsiębiorców. Problem ten został wyeliminowany z chwilą wygaszenia możliwości wszczęcia przez przedsiębiorców uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego, które zostało zastąpione postępowaniem o zatwierdzenie układu. Przepisy dotyczące uproszczonej restrukturyzacji miały charakter epizodyczny, skorzystanie przez uprawnionych i uruchomienie przez nich procedury uproszczonej restrukturyzacji możliwe było tylko jednorazowo i do dnia 30 listopada 2021 r., a zatem w okresie, który według ustawodawcy uznany został za czas oddziaływania negatywnych skutków ekonomicznych wywołanych epidemią koronawirusa SARS-COV-2.

Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne bez wątpienia czyniło zadość wymogom stawianym państwom członkowskim UE przez przepisy dyrektywy w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej. Przede wszystkim ułatwiało ono restrukturyzację „ochronną” polegającą na wstrzymaniu indywidualnych czynności egzekucyjnych, o których mowa w art. 6 dyrektywy. Ponadto umożliwiało ono skrócenie czasu postępowań restrukturyzacyjnych, na co także wyraźnie wskazywała Preambuła powyższej dyrektywy (motyw 35). Dodatkowo nie ograniczało ono możliwości kontynuowania działalności gospodarczej (Kruczalak-Jankowska i Witosz, 2021, s. 76–94). Otwarcie postępowania układowego nie pozwalało na prowadzenie egzekucji z majątku dłużnika i ogłoszenie jego upadłości. Zgodnie z dyrektywą w okresie wstrzymania egzekucji niedopuszczalne jest bowiem ogłoszenie upadłości. Jednocześnie UPR ograniczyło rolę sądów powszechnych w postępowaniu restrukturyzacyjnym, co także było postulatem zawartym w dyrektywie (motyw 29–32 Preambuły).

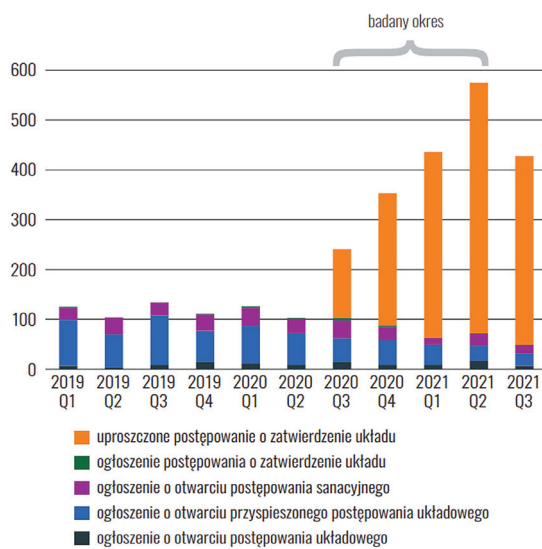
IV. Wykorzystanie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego przez przedsiębiorców – analiza danych liczbowych

Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne okazało się niezwykle popularne wśród przedsiębiorców, co prawdopodobnie przyczyniło się do recypowania części wdrożonych w nim rozwiązań do prawa restrukturyzacyjnego poprzez zmiany w postępowaniu o zatwierdzenie układu.

Warto byłoby przyjrzeć się bliżej wynikom analizy dostępnych danych ilościowych na temat stosowania UPR w pierwszym roku funkcjonowania. Podstawę przeprowadzonej analizy stanowi

raport Fundacji Court Watch Polska pt. „Monitoring Prawa Restrukturyzacyjnego i Upadłościowego. Uprozczone Postępowanie Restrukturyzacyjne – raport z roku funkcjonowania” (dalej: Raport UPR) (Pilitowski, 2021, s. 8). Raport dotyczy spraw, w których obwieszczenie o wszczęciu postępowania zostało opublikowane od lipca 2020 roku do końca czerwca 2021 roku. Informacje zawarte w obwieszczeniach publikowanych w MSiG uzupełnione zostały o analizę danych dotyczących statusu i sposobu zakończenia postępowań uzyskanych od sądów restrukturyzacyjnych, a zatem sądów rejonowych, wydziałów gospodarczych.

Wykres 1. Postępowania restrukturyzacyjne różnego typu w okresie od 1. kwartału 2019 r. do 3. kwartału 2021 roku

Źródło: Politowski, 2021, s. 17.

Wykres 1 ilustruje wykorzystanie instytucji UPR na tle innych typów postępowań restrukturyzacyjnych. Podstawę badania stanowi liczba obwieszczeń o wszczęciu postępowania zamieszczonych przez dłużników w MSiG. Z analizy tych danych wynika, że w okresie dostępności UPR był najpopularniejszym wśród dłużników typem postępowania restrukturyzacyjnego. Także w przeszłości żaden inny rodzaj postępowania restrukturyzacyjnego nie był wybierany przez dłużników równie chętnie.

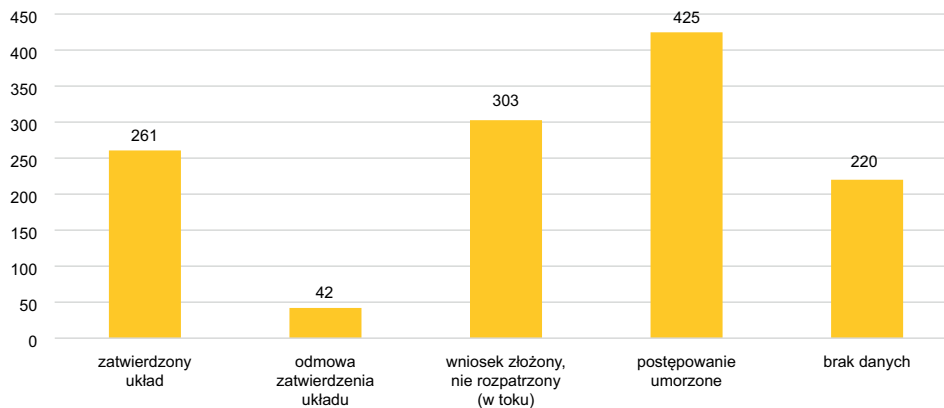
W okresie od lipca 2020 r. do czerwca 2021 r. udział poszczególnych typów postępowań restrukturyzacyjnych wynosił (Politowski, 2021, s. 18):

- UPR – 1251 otwartych uproszczonych postępowań restrukturyzacyjnych, co stanowiło 84% postępowań restrukturyzacyjnych;
- PPU – przyspieszone postępowanie układowe 9%;
- PS – postępowanie sanacyjne 5%;
- PU – postępowanie układowe 2%;
- PZU – postępowanie o zatwierdzenie układu <1%.

Analizując liczbę ogłoszonych UPR przez przedsiębiorców z obszaru właściwości poszczególnych sądów restrukturyzacyjnych (wydziałów gospodarczych sądów rejonowych), można zaobserwować, że nowa instytucja restrukturyzacyjna wykorzystywana była we wszystkich regionach kraju. Najwięcej postępowań (211) otworzyli przedsiębiorcy z obszaru właściwości Sądu Rejonowego

dla m. st. Warszawy. Potem kolejno z obszaru właściwości Sądu Rejonowego w Poznaniu (126), Białego Stoku (85), Lublina (83), Krakowa i Katowic (po 78). W niewielkich ośrodkach postępowań było proporcjonalnie mniej, najmniej w Legnicy (6) (Pilitowski, 2021, s. 19).

Wykres 2. Sposób zakończenia UPR

Źródło: Pilitowski, 2021, s. 21.

Bardzo pobieżna analiza może stwarzać pozory, że skoro duży odsetek postępowań, bo aż 425 sprawy, co stanowi 34%, umorzono (z mocy prawa z powodu niezłożenia wniosku w terminie 4 miesięcy UPR nie przyniósł spodziewanych rezultatów. Przeprowadzona analiza dotyczy jednak tylko określonego czasu i nie obejmuje badania dalszych losów tych przedsiębiorców, którzy mogli po nieudanym UPR skorzystać z innych form postępowań restrukturyzacyjnych. Na 606 złożonych wniosków o zatwierdzenie układu, połowa z nich była w toku na dzień zakończenia badania, trudno zatem prognozować, jakie było rozstrzygnięcie sądu. Natomiast spośród zakończonej połowy postępowań (303 sprawy) aż 261 z nich zakończyło się pozytywnie, czyli zatwierdzeniem układu (tj. ok. 86%), a jedynie w przypadku 42 spraw (czyli 14% złożonych wniosków) sąd odmówił zatwierdzenia układu, zostały one oddalone bądź w sporadycznych przypadkach odrzucone (Pilitowski, 2021, s. 21–23). W przypadku 220 postępowań (blisko 18% spośród wszystkich 1251 spraw) brak było danych umożliwiających ustalenie wyniku postępowania.

Przedstawione wyniki badań potwierdziły, że uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne okazało się atrakcyjnym i popularnym narzędziem poprawy sytuacji dłużnika, pozwalającym na uniknięcie upadłości.

Patrząc z obecnej perspektywy, można zauważyć, że stale wzrasta liczba postępowań restrukturyzacyjnych, jest ich rok do roku więcej. W 2020 r. odbyło się ich 800, w 2021 r. – 1888, w 2022 r. – 2379, a do końca września 2023 r. – 3210, z czego największy odsetek (w 2023 r. – ponad 90%) stanowi postępowanie o zatwierdzenie układu, recypowane z uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego¹³.

V. Wnioski *de lege ferenda*

Po przedstawieniu założeń uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego można wskazać wnioski *de lege ferenda* odnoszące się do kształtu obecnych przepisów prawa opartych

¹³ Dane dotyczące postępowań restrukturyzacyjnych dostępne np. na stronie Centralnego Ośrodka Informacji Gospodarczej: https://www.coig.com.pl/2023-restrukturyzacje-firm_wrzemiesien.php.

na analizowanej regulacji. Przy porównaniu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego (UPR) z obecnym postępowaniem o zatwierdzenie układu (PZU) na korzyść tego pierwszego przemawia większa precyzyjność postanowień ustawy. W ustawie prawo restrukturyzacyjne nie określono terminu na wskazanie dnia układowego dla PZU. Natomiast w przypadku uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego w art. 16 ust. 2 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów wskazano, że dzień układowy nie może przypadać wcześniej niż 7 dni przed złożeniem wniosku o dokonanie obwieszczenia i nie później niż 7 dni po dniu jego złożenia. Aktualnie dzień układowy może zostać wyznaczony nawet po upływie kilku miesięcy od obwieszczenia o otwarciu postępowania o zatwierdzenie układu. Tymczasem określenie dnia układowego ma niebagatelne znaczenie dla powodzenia całego postępowania. Od tego dnia następuje ochrona dłużnika, a wyznaczenie dnia układowego jest niezbędne do głosowania nad układem, co w konsekwencji wywołuje skutków przyjętego układu. Biorąc pod uwagę fakt, że obwieszczenie o ustaleniu dnia układowego może nastąpić dopiero po dokonaniu spisu wierzytelności spornych i opracowaniu wstępnego planu restrukturyzacji oraz że uprawnienia wierzycieli do głosowania nad układem określa się według stanu na dzień układowy, dłużnik będzie miał mniej czasu na złożenie wniosku o zatwierdzenie układu, a tym samym okres jego ochrony ulegnie skróceniu. Dlatego też należy postulować doprecyzowanie terminów. Głównym problemem jest bowiem konieczność ustalenia dnia układowego przed dokonaniem spisu wierzytelności, który z kolei musi być sporządzony przed dniem obwieszczenia. Dzień układowy przypada nie wcześniej niż trzy miesiące i nie później niż dzień przed dniem złożenia wniosku o zatwierdzenie układu (art. 211 ust. 2 pr.). Ochrona dłużnika natomiast rozciąga się na okres do czterech miesięcy od dnia dokonania obwieszczenia. W tym terminie dłużnik obowiązany jest złożyć do sądu wnioski o zatwierdzenie układu, ale jednocześnie złożenie wniosku o zatwierdzenie układu powinno nastąpić w terminie trzech miesięcy po wskazaniu dnia układowego, co w praktyce może istotnie skrócić okres ochrony dłużnika.

Kolejnym problemem jest odpowiedzialność za niezgłoszenie w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 21 ust. 1 lub 21 ust. 2a pu., art. 299 § 1 k.s.h.¹⁴ oraz art. 116 ust. 1 Ordynacji podatkowej¹⁵. Obowiązujące aktualnie przepisy o postępowaniu o zatwierdzenie układu nie określają jednoznacznie czy obwieszczenie o dniu układowym wyłącza odpowiedzialność z tytułu niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Taki przepis był zawarty w art. 25 ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów regulującej uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne.

Można jednak przyjąć, że w okresie od dnia obwieszczenia o wyznaczeniu dnia układowego do dnia zawarcia układu lub do dnia umorzenia postępowania nie biegnie termin na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Trudno byłoby oczekiwać, że dłużnik, który dokonał obwieszczenia we właściwym terminie i dąży do zawarcia układu był obowiązany dodatkowo do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Oba tryby znoszą się wzajemnie. Należy zatem zauważyć, że dłużnik powinien poczekać na zakończenie postępowania o zatwierdzenie układu i dopiero w przypadku nie zawarcia układu lub umorzenia postępowania o zatwierdzenie układu będzie obowiązany do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Na etapie postępowania o zatwierdzenie układu nie materializują się bowiem przesłanki ogłoszenia upadłości. Termin trzydziestu dni na złożenie przez

¹⁴ Ustawa z dn. 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1467 ze zm.); dalej: k.s.h.

¹⁵ Ustawa z dn. 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. 2021 poz. 1540 ze zm.).

dłużnika wniosku o ogłoszenie upadłości określony w art. 21 ust. 1. pu. biegnie więc od dnia odrzucenia układu przez wierzycieli w głosowaniu lub od dnia upływu terminu trzech miesięcy na złożenie wniosku o zatwierdzenie układu względnie od dnia uprawomocnienia postanowienia sądu o odmowie zatwierdzenia układu. Należy zatem postulować doprecyzowanie przesłanek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, wyłączając lub zawieszając bieg terminu na okres postępowania o zatwierdzenie układu. Takie podejście jest zgodne z zasadą pierwszeństwa postępowania restrukturyzacyjnego (Flaga-Gieruszyńska, 2022, s. 121–144).

Należy jednak zauważyć, że zainicjowanie postępowania o zatwierdzenie układu poprzez obwieszczenie o dniu układowym nie chroni członków zarządu spółek kapitałowych od odpowiedzialności za zobowiązania spółki. Podstawą zwolnienia z odpowiedzialności w myśl art. 299 § 2 k.s.h. jest bowiem wydanie postanowienia przez sąd w przedmiocie zatwierdzenia układu nie później niż w terminie 30 dni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia upadłości (art. 21 ust. 3 pu.). Ochronę stanowić może odpowiednio wczesne zainicjowanie tego postępowania i wydanie postanowienia przez sąd w odpowiednim czasie¹⁶.

Aktualnie możliwość ochrony przeciwegzekucyjnej uzależniona jest od trybu postępowania. W przypadku, gdy dłużnik zdecyduje się na dokonanie obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, uzyskuje ochronę przeciwegzekucyjną z dniem ukazania się obwieszczenia w tym przedmiocie w Krajowym Rejestrze Zadłużonych. Z mocy prawa zawieszono wówczas postępowania egzekucyjne z majątku dłużnika i nie mogą być wszczęte nowe postępowania. Nie może też zostać wykonane postanowienie o zabezpieczeniu roszczenia na majątku dłużnika ani zarządzenie takiego zabezpieczenia. Ochrona trwa do dnia zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu lub do dnia upływu terminu do zawarcia układu, jednak nie dłużej niż cztery miesiące. W przypadku nie zawarcia układu w tym okresie wierzyciele mogą złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości.

Pomimo stosunkowo krótkiego terminu ochrony, którego górną granicę stanowi dzień zawarcia układu, postępowanie o zatwierdzenie układu wydaje się być atrakcyjnym rozwiązaniem dla przedsiębiorców, którzy utracili zdolność regulowania zobowiązań. Zapewnia ono ochronę dłużnika, umożliwiając mu kontynuowanie działalności gospodarczej. Wdrożone w tym postępowaniu narzędzia ochrony dłużnika z punktu widzenia kluczowych obszarów prowadzenia działalności gospodarczej przez zagrożonych niewypłacalnością przedsiębiorców stanowią skuteczną pomoc w procesie restrukturyzacji. Istnieje jednak ryzyko, że będą one powodować marginalizację innych instrumentów przewidzianych w ustawie – Prawo restrukturyzacyjne, a szczególnie przyspieszonego postępowania układowego. Z tego względu może warto byłoby rozważyć skrócenie okresu ochrony zagrożonego niewypłacalnością dłużnika do trzech miesięcy. Tym bardziej że niedoprecyzowana w ustawie rozpiętość terminów pomiędzy ogłoszeniem dnia układowego a obwieszczeniem w sprawie układu powoduje realne skrócenie ochrony do trzech miesięcy.

Postępowanie o zatwierdzenie układu w znacznej mierze odzwierciedla rozwiązania ograniczające ryzyko masowych upadłości przedsiębiorców przyjęte w UPR, ale jednocześnie częściowo eliminuje niektóre rozwiązania przyjęte w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym.

¹⁶ Art. 21 prawa upadłościowego powoduje, że w praktyce pomimo braku odpowiednika art. 299 k.s.h. w przepisach dotyczących spółki akcyjnej, członkowie zarządu obu spółek kapitałowych ponoszą taką samą odpowiedzialność.

VI. Konkluzje

Wprowadzone w okresie pandemii SARS-COV-2 uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne stanowiło atrakcyjne rozwiązanie dla przedsiębiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej (tj. zagrożonych niewypłacalnością), choć doraźne. Miało ono charakter incydentalny, było bowiem wdrożone tymczasowo na potrzeby łagodzenia skutków ograniczenia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w czasie pandemii wirusa SARS-COV-2. Dłużnicy mogli z niego skorzystać tylko przez kilkanaście miesięcy. Postępowanie to pozwalało w szybki sposób przeprowadzić restrukturyzację przedsiębiorstwa, przy czym przedsiębiorca mógł wystąpić z wnioskiem o jego wszczęcie tylko jeden raz, co było jednak trudne do weryfikacji.

Regulację przyjętą w tarczy 4.0 należy uznać za godny naśladowania wzór legislacji prostej, logicznej i przy tym efektywnej (Kruczalak-Jankowska i Witosz, 2021, s. 76–94). Na potrzeby doraźne czy kryzysowe sprawdziła się całkiem dobrze. Przeprowadzenie tego rodzaju uproszczonego i odformalizowanego postępowania było skutecznym narzędziem ochrony przedsiębiorców, którzy potrzebowali niewielkiej reorganizacji i dążyli do zawarcia porozumienia z wierzycielami. Łączyło ono odformalizowane postępowanie o zatwierdzenie układu z elementami postępowań: sanacyjnego i przyspieszonego postępowania układowego. Stanowiło dominującą formę postępowania restrukturyzacyjnego. Po zamknięciu możliwości skorzystania z tego wariantu restrukturyzacji ustawodawca zdecydował się na pozostawienie go w polskim porządku prawnym w zmodyfikowanej formie w postaci postępowania o zatwierdzenie układu. Zasadniczym celem utrzymania tego postępowania, choć w nieco zmienionej formie, była dalsza ochrona dłużnika.

Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne jako narzędzie antykryzysowe wdrożone w tarczy 4.0 spełniło pokładane w nim nadzieje, pomogło pewnej grupie przedsiębiorców przezwyciężyć trudności finansowe i ustrzec ich przed upadłością. Sukces tego narzędzia spowodował wprowadzenie go na stałe, w nieco tylko zmodyfikowanej wersji, do prawa restrukturyzacyjnego. Nowe postępowanie o zatwierdzenie układu należy ocenić pozytywnie, biorąc pod uwagę ochronę dłużnika umożliwiającą mu realną restrukturyzację. Należy jednak postulować nowelizację ustawy w celu wyeliminowania wątpliwości interpretacyjnych, które w praktyce tę ochronę będą osłabiać. Przede wszystkim należy wyraźnie określić termin na wskazanie dnia układowego. W przypadku uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego wynosił on 7 dni, a aktualnie może to być kilka miesięcy. Od ustalenia dnia układowego może być uzależnione powodzenie całego postępowania o zatwierdzenie układu, dlatego tak ważne jest doprecyzowanie terminu, w jakim powinien być on wyznaczony. Należy także postulować jednoznaczne wyłączenie odpowiedzialności za niezgłoszenie w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości po otwarciu postępowania o zatwierdzenie układu do czasu jego zakończenia.

Należy podkreślić, że pomimo wielu pozytywnych z punktu widzenia dłużnika rozwiązań, przepisy o UPR budziły wiele zastrzeżeń. Po pierwsze, mocno ograniczały rolę sądu w postępowaniach restrukturyzacyjnych. Ciężar weryfikacji sytuacji dłużnika zainteresowanego UPR i analizy złożonych przezeń dokumentów spoczywał na nadzorcy układu. Po drugie, występowało wysokie ryzyko nadużyć ze strony nieuczciwych przedsiębiorców, ponieważ ochronę przed wierzycielami można było uzyskać w ciągu zaledwie kilku dni po zawarciu umowy z doradcą restrukturyzacyjnym, przygotowaniu spisu wierzytelności i propozycji układowych oraz opublikowaniu

obwieszczenia o rozpoczęciu restrukturyzacji w MSiG. Z tej procedury mogli korzystać przedsiębiorcy, którzy spełniali przesłanki poddania się procedurze upadłościowej. Pokrzywdzeni wierzyciele mogli dochodzić swoich roszczeń wyłącznie w odrębnych postępowaniach sądowych. Po trzecie, ustawodawca przewidział zbyt krótki termin (cztery miesiące) na wypracowanie warunków restrukturyzacji. Często porozumienie z wierzycielami, z instytucjami finansowymi i osiągnięcie konsensusu w zakresie spłaty zobowiązań przez dłużnika i w efekcie uzgodnienie propozycji układowych zajmuje zdecydowanie więcej czasu.

Należy również mieć na uwadze, że nadmierna ochrona dłużnika powoduje zatory płatnicze i w ogólnym rozrachunku szkodzi gospodarce. Niezbędne jest zatem zachowanie odpowiednich proporcji oraz równowagi pomiędzy ochroną wierzyciela i dłużnika, co stanowi niełatwe wyzwanie legislacyjne.

Bibliografia

- Adamus, R. (2015). Odpowiedzialność reprezentanta dłużnika za niezłożenie w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości. *Monitor Prawa Handlowego*, (2), 27–34.
- Adamus, R. (2020). *Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Art. 15–25 Tarczy 4.0. Komentarz*. Wydawnictwo C.H. Beck.
- Adamus, R. (2022). O nierównowadze w systemie prawa o niewypłacalności: demotywatory restrukturyzacji. *Monitor Prawniczy*, (4), 178–183.
- BM Restrukturyzacje. (2021, 17 lipca). *Raport na temat stanu niewypłacalności w Polsce*. Pozyskano z: <https://www.bmrestrukturyzacje.pl/raport-na-temat-stanu-niewypłacalności-w-polsce/#:~:text=Liczba%20uproszczonych%20postępowania%20restrukturyzacyjnych%20w%20pierwszej%20połowie%202021,wziętych%20innych%20rodzajów%20C%20których%20ogólna%20liczba%20wyniosła%20380> (7.06.2023).
- Coface. (2021, 7 kwietnia). *Raport Coface: Niewypłacalności firm w Polsce w I kwartale 2021 roku*. Pozyskano z: <https://www.coface.pl/Aktualności-i-media/Biuro-prasowe/Raport-Coface-Niewypłacalności-firm-w-Polsce-w-I-kwartale-2021-roku> (10.06.2023).
- COIG. (2023). *2023 Restrukturyzacje firm*. Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej. Pozyskano z: https://www.coig.com.pl/2023-restrukturyzacje-firm_wrzesien.php (7.10.2023).
- Domańska, A. (2022). Constitutionality of Restrictions on Freedom of Assembly during the COVID-19 Pandemic in Poland. *Białostockie Studia Prawnicze*, 27(4), 147–161. <https://doi.org/10.15290/bsp.2022.27.02.08>
- Filipiak, P. (2020). *Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne. Komentarz*. Wolters Kluwer Polska/Lex/el, kom. do art. 15, Nb 12.
- Flaga-Gieruszyńska, K. (2012). *Prawo upadłościowe i naprawcze*. Wydawnictwo C.H. Beck.
- Flaga-Gieruszyńska, K. (2022). Stosunek pomiędzy postępowaniem egzekucyjnym a postępowaniami restrukturyzacyjnymi – wybrane zagadnienia. *Gdańskie Studia Prawnicze*, (5), 121–144.
- Frąckowiak, W. (red.). (1998). *Fuzje i przejęcia przedsiębiorstw*. WN PWN.
- Głowacki, A. i Zalewski, C. (red.). (2020). *Postępowanie restrukturyzacyjne. Komentarz praktyczny. Wzory pism i przykłady postępowań restrukturyzacyjnych* (wyd. 2). Wydawnictwo C.H. Beck.
- GUS. (2021). *Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.* Główny Urząd Statystyczny. Pozyskano z: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-niefinansowych-i-xii-2020,11,24.html> (7.06.2023)

- Hoffman, I. i Kostrubiec, J. (2022). Political Freedoms and Rights in Relation to the COVID-19 Pandemic in Poland and Hungary in a Comparative Legal Perspective. *Białostockie Studia Prawnicze*, 27(4), 31–53. <https://doi.org/10.15290/bsp.2022.27.02.02>
- Hrycaj, A. (2015). Cztery postępowania restrukturyzacyjne. *Doradca Restrukturyzacyjny*, (1), 2–6.
- Hrycaj, A. (2016). W A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz (red.), *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. System Prawa Handlowego. Tom 6* (s. 113–114). Wydawnictwo C.H. Beck.
- Hrycaj, A. (2023). Restrukturyzacja zapobiegawcza i sanacyjna. *Przegląd Prawa Handlowego*, (8), 43–47.
- Jakubecki, A. i Zedler, F. (2003). *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*. Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Kaczorowski, T. (2016). Prawa i zagrożenia dla wierzycieli w postępowaniach restrukturyzacyjnych. *Monitor Prawniczy*, (9).
- Kamieński, G. i Borys, A. (2021). Podstawy otwarcia uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego i ich weryfikacja. *Monitor Prawniczy*, (5), 255–262.
- Kawecka-Wyrzykowska, E. i Synowiec, E. (red.). (2001). *Unia Europejska. Przygotowanie Polski do członkostwa*. Oficyna Wydawnicza SGH.
- Korycińska-Rządca, P. (2020). *Ochrona tajemnic strony postępowania antymonopolowego w sprawach praktyk ograniczających konkurencję*. Wydawnictwo C.H. Beck.
- Korycińska-Rządca, P. (2021). Legality of Prohibitions on Performing Specific Economic Activities Introduced to Prevent the Spread of the Coronavirus SARS-CoV-2: The Case of Poland. *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, 66(79), 321–335. <https://doi.org/10.2478/slgr-2021-0018>
- Kruczalak-Jankowska, A. i Witosz, A.J. (2021). Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne – uwagi wybrane. *Przegląd Sądowy*, (10), 76–94.
- Kucharski, K. (2020). *Ochrona prawna interesu indywidualnego w procesie inwestycyjno-budowlanym dróg publicznych w Polsce. Zagadnienia administracyjnoprawne*. Wydawnictwo C.H. Beck.
- Machowska, A. (2017). Zbieg wniosków restrukturyzacyjnych i wniosków o ogłoszenie upadłości – niektóre problemy praktyki sądowej. *Doradca Restrukturyzacyjny*, (1).
- Machowska, A. (2020). Geneza reformy postępowań, założenia nowelizacji i jej główne cele. W A. Machowska (red.), *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. Zagadnienia praktyczne* (wyd. II). Wolters Kluwer.
- Nalepka, A. (1998). *Zarys problematyki restrukturyzacji przedsiębiorstw*. Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Nawrot, J. (2009). Interes publiczny. W A. Powalowski (red.), *Leksykon prawa gospodarczego publicznego*. Wydawnictwo C.H. Beck.
- Paśnik, J. (2020). Kilka refleksji o regulacjach stanu epidemii jako sui generis pozakonstytucyjnego stanu nadzwyczajnego. *Przegląd Prawa Publicznego*, (11).
- Pilitowski, B., Sołowij, P., Tatar, K., Trela, Ł., Sokół, B., Michalak, J., Pyzik-Waląg, M. i Ochocińska, K. (2021). *Monitoring Prawa Restrukturyzacyjnego i Upadłościowego. Uproszczone Postępowanie Restrukturyzacyjne – raport z roku funkcjonowania*. Fundacja Court Watch Polska & Instytut Badań i Rozwoju Wymiaru Sprawiedliwości. Pozyskano z: https://tatar.com.pl/wp-content/uploads/2021/12/Raport_UPR_2021_po_roku.pdf (10.06.2023).
- Prusak, B. (2011). *Ekonomiczna analiza upadłości przedsiębiorstw. Ujęcie międzynarodowe*. CeDeWu.
- Sapijaska, Z. (1996). *Restrukturyzacja przedsiębiorstwa. Szanse i ograniczenia*. PWN.
- Sudoł, S. (2006). *Przedsiębiorstwo. Podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Zarządzanie przedsiębiorstwem* (wyd. III). PWE.

- Świerk, J. i Banach, A. (2013). Upadłość polskich przedsiębiorstw w latach 2009–2012. *Zarządzanie i Finanse*, (2), 441–452.
- Tuleja, P. (2020). Pandemia COVID-19 a konstytucyjne stany nadzwyczajne. *Palestra*, (9).
- Uziębło, P. (2020). *Opinia prawna. Czy możliwe jest przeprowadzenie wyborów podczas pandemii?* Fundacja Batorego. Pozyskano z: https://archiwumosiatynskiego.pl/images/2020/03/Czy-mozliwe-jest-przeprowadzenie-wyborow-podczas-stanu-epidemii_-Opinia-prawna.pdf (8.10.2023).
- Wilczyńska, A. (2009). Interes publiczny w prawie stanowionym i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. *Przegląd Prawa Handlowego*, (6), 48–55.
- Witosz, A.J. i Benduch, D. (2022). Restrukturyzacja pozasądowa. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, (1).
- Wójtowicz-Dawid, A. (2020). *Pomoc publiczna udzielana przez gminy*. Wolters Kluwer.
- Zimmerman, P. (2022). *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz* (wyd. 7). Wydawnictwo C.H. Beck.
- Zimmermann, J. (1997). Konstrukcja interesu prawnego w sferze działań Naczelnego Sądu Administracyjnego. W H. Olszewski, B. Popowska (red.), *Gospodarka. Administracja. Samorząd* (t. II). Printer.